

TELEGRAFUL ROMANU

Telegraful ese de dōue ori pre septembra:
Duminică si Joi. — Prenumeratiunea se
face in Sabiu la expeditură foie, pre afara la
c. r. posteu bani zat'a prin serisori francate,
adresate către expeditura. Pretul prenumera-
tiunei pentru Sabiu este pre anu 7 fl. v. a.
ear pre o jumetate de anu 3 fl. 50. Pen-

Nr. 56.

ANULU XXII.

Sabiu in 1830 Iuliu 1874.

trn celelalte părți ale Transilvaniei și pentru pro-
vinciile din Monarchia pre unu anu 8 fl. și la pre
o jumetate de anu 4 fl. v. a. Pentru prin, și tieri
streine pre anu 12 1/2 anu 6 fl.
Inseratele se plătesc pentru întâia óra
cu 7 cr. și la, pentru a dōua óra cu 5 1/2 cr.
și pentru a treia repetare cu 3 1/2 cr. v. a.

Sa alegem presedinte și Comitetu Asociatiunei!

Anul trecut espirase trieniu dupa alegerea presidiului și comitetului Asociatiunei, dar din cauza colerei adunarea generale a Asociatiunei nu se tienă in anul 1873 de locu și comitetul celu vechiu, intregu, a purtat mai departe agendele cu bugetul anului precedente (1872). A remasă astă dăra, că alegerea carea nu s'a facut in anul trecut sa se face in anul acestă.

Intrebarea cea dintău ce are sa si-o pună făcă română interesat in adeveru de literatură și cultură poporului român va fi negrescută: cine sa sia presedinte?

Asociationea nostra dela inițiatirea ei incōce numera trei-spre-dieci ani și nu mai lipsesc multă și implinesc și pre celu al patru-spre-dieci. In cei siése ani dintău a fostu cu deosebire condusa a pune basea materiale fără de carea nu pote există o asociatiune și rezultatele in relatione cu tempulu au fostu cele mai satisfacătore. Dela inițiatirea Asociatiunei pâna in diu'a de astăi s'au datu ajutorie junilor la studiu in diverse romuri de sciintia, s'au ajutat in tempulu din urma și meseriasi multi, chiar și de acelă, cari facu onore strainilor și nu voru sa scie de români, fără cându sa capete bani. Cu unu cuventu s'a facut ce-va pre cîmpulu culturei; a remasă inse neglesa partea literaturii române, căci afara de cuvântările presidiali și unele tratate ce se află tiparite in protocolele adunărilor generali, in c' i siése ani din urma nu pote astău sporiu coresponditoru unei asociatiuni literarie; mai departe, căci fără de a face vre-o impunătare cui-va, constatașu faptul, că făia Asociatiunei nu si-a gasit pâna acum nici tonul barem in care trebuie sa scrie; mai mult, de cându s'a inițiatu nu si-a statoru nici o ortografa celu putin in ea propria.

Causă se vede a si să in lipsă puterilor, cari sa concurgă cu luminele lor literare la făia Asociatiunei său altă. Destulu ca aci se vede unu golu carele pote inea nu suntem in stare a-lo indeplini și care modalitatea de pâna acum ne erau numai mai inverdatu distanța de tientă nostra literaria pâna la ajungerea ei, astă după cum este spusă in scopul Asociatiunei.

Circumstantele acestea lângă care se mai adauge și pornirea cea nouă a tempului spre industrie, că spre celu mai însemnatu ramu de vietă, ne indreptătiesc, a ne intrebă de astă data mai seriosă că in anul 1867: cine are sa sia presedinte?

Sa nu ne sfîrim de gresielele noastre comise in publico, deca cum-va le-amu comis odata, ci fără de cea mai mica patima sa cautămu a le vindecă ierăsi și deca se cere in publicu. Cesta din urma sa o facem, el pentru că sa ne potemu lumină cu totii și sa gasim la intrebarea pusa unu respunsu, prin care sa fimu indreptatiti a speră vindecare de defectul ce le descoperim in vietă Asociatiunei, și sa croim unu vitoriu nou Asociatiunei și prin ea poporului român, astă incașu Asociatiunea sa dea ea mai multă poporului decătu primește dela densulu.

O gresie capitală s'a facut cu postulu de presedinte, ca s'a luat in tempulu mai nou dreptu de unu oficiu onorariu, in acelu intielesu, că cu densulu sa se decoreze o persoană, că sa aiba cu unu titlu mai multă și presidiul celu adeverat sa-lu pote altulu.

Nu suntem nici decum de parere, că sa nu ne onorăm barbatii nostri; nu suntem inse nici de parerea aceea, că onorarea barbatilor, sa se pună mai presus de interesele legate de unu scopu cum este alu Asociatiunei. Tote trebuie sa-si aiba locul stămpetulu seu.

Nouă, căruo ni stau atâtea lucruri inainte, ne trebuie in fruntea Asociatiunei puteri vii, cari sa intre in acțiuni cu energie loru propria individuală, dar nu suntem pre pareti, căruo numai sa ne inchinămu la dile mari.

Mai este o alta gresie, că pasiunea de partide, sia acelle politice, sia confesionali, sia personali, se vrea a uneoreea pâna in afaceri, cari n'au nici cu politică, nici cu confesiunea, nici cu personale de a face.

Nu reimprospetămu nimic'a memoriei in privintă a acestă, ci tragemu velu preste tote in sperantia, că astăi ne vomu astă cu totii din tote părțile pre stadiulu de a nu amestecă nici unu felu de pasiune in alegerea ce se va face.

Pre lângă delaturarea acestor gresi ale mai adaugendu și considerarea serioză și sincera a scopului Asociatiunei noastre in ramul literaturii și alu culturii poporului român, lesne vomu veni la rezoluția intrebării puse, la insușirile pretinse dela nouul presedinte și totu astă de lesne putem ueni la o persoană carea sa intruvesca celu putin in oarecare mare măsura recerintile necesare.

Ceea ce dicem despre presedinte docem și despre celalaltu personalu alu comitetului, firesc mutatis mutandis.

Vomu noi dăra, că Asociatiunea sa prospereze, sa ne străduim a studiu mai de aproape scopu ei și a lucră conformu acestui la orice ocazie, inse cu atât'a mai vertosu la ocazie alegeriei acelei reprezentanțe, in carea sa se oglindezo vointă și dorințele naționalei pre cîmpulu literariu și culturalu.

Spre eștuirea acestei alegeri in intielesulu celu adeverat alu scopului trebuie sa trecumu priu o censura mai serioză și mai critica pre barbatii nostri. Sa cautămu după midilöcele ce ne stau la dispusetiune, sa le mesurămu cu cumpene deputanțiorie și sciintă și vointă cea bona și in fine și faptele care le-au seversit pre cîmpurile in cari au sa lucre conformu scopului Asociatiunei. Totu spre acelu sfersit sa cautămu pre barbatii inițiativel sănătoșe la fapte realizabile, de lipsă și de folosu practicu, nu inse la intemeiatori de institutiuni imaginarie, cari, deoare suntu bune in felul loru, nu suntu nici realizabile nici de lipsă intitória in tempulu presentu.

Censură acesă inse nu este de unu momentu său dōue, ci de o cugetare serioză celu putin de vre-o căte-va dile.

Armati cu pregătiri bine rumegate se recere sa pasim la ori și ce intreprindere, căci nu mai astfelu vomu avea totu de unu oficie compuse din personalu coresponditoru (precum eu și fostu unele ofice in comitetu dela începutu). Pregătii bine nu ne vomu intalni in nici o adunare cu proponeri, cari cându suntu a se pună in lucrare nu li gasesc unu capitol de unde sa le poti prinde.

Quidquid agis prudenter agas . . .

Rescriptul regescu s'a spesedatu la Carlovită. Majoritatea congresului (după impartasirile ce le facu organulu naționalului „Zastava“) se dice că va depune mandatele la casu, cându

Moștatea Sea n'a intarit pre Stoicoviciu, dară cu tote aceste declaratiuni astămu din o telegramă, că membrii congresului au decisu să-si tiene mandatele și astăi este siedintă pentru alegere.

Conferintă internațională, conchiationă la initiativă Russiei, s'a intrunitu Ionia trecută la Bruxelles și a tenu in acea di primă siedintă. Dupa ce Belgia a refuzat de a primi presedintării ce i s'a oferit, s'a alesu de presedinte plenipotentiatul Russiei, Ioan Mihai și de secretariu, șeful de cabinetu alu ministerului de externe, Brochgrave. Conferintă va fi secreta. Siedintă a dōuă este pusă pre diu'a de adă. Se dice, că din partea Russiei se va face propunere, sa se dese representanților plenipotentiial de către cabinetele singurulice in protocolu titlulu do „delegați“, pote de a tienă computu de scrupulii Angliei și ai Franciei, și pentru a remarcă prin acesă mai bine caracterul congresului, că ancheta.

Adunarea națională din Francia a respinsu propunerea lui Cas. Périer, pentru proclamarea definitiva a republicei și organizarea ei cu presidiul lui MacMahon. Asemenea s'a respinsu propunerea lui Wallon de o se organiză septenatul și propunerea lui Mollesville de a se disolvă adunarea.

Adunarea națională dopă statorirea bugetului se va prorogă pâna in Ianuarie. Deci nu pote sa sia vorba de șestiuni de organizare și constituire. Într-acestă intervală agitațiile partidelor voru dura cu tota veemenția loru. Republicanii se voru nisoa a introduce in provizoriu institutiuni republicane, legitimistii voru perseveră in credință frma către regele loru visitoru și bonapartistii voru farsi într-ascunsu planori pentru restaurarea imperiului sub Napoleon IV. Uini deducu dela imprejurările actuali ale Franciei o lovitura de statu ce s'ară pregăti într-aseznu și se temu de o dictatura militară din partea lui MacMahon. Se vede că Francia se află într-un cercu vîiosu, din care cu greu va ieși. O forma de statu definitiva nu e dară de acceptu cunoscători și Francia va remană inca totu in provizoriu nesigur de acum.

Dietă Ungariei.

Budapestă 13 Iuliu n. 1874.
(Casă representanților) s'a deschis la 10 ore.

Președintele Perezel anuncie, că deputatul nou alesu Lud. Szabó și-a prezentat credențialele, mai departe anuncie că alegările suptotie pentru comisiunea verificătoare s'a facutu déjà din partea sectionilor: III, VIII și IX.

Ministrul de comerț G. Bartal respunde la interpelațiunea deputatului Paczolay in caușa sistării vîamei pentru importul de grâne, că de ore-ce dispozițiile administrative, statorile prin contelegeră reciprocă a ambelor guverne nu numai s'aprobă din partea dietei, ci s'a radicato și la potere de lege, in care se exprime chiar, că suspendarea vîamei de importu incătu cu finea lui Septembrie a. c., — nu afă de lipsă a dă deslusire mai chiară la aceea interpelațiune.

Fatia de daunele partiali posibile, pre cari le-a relevatul interpelanțele, ministrul lîne de prisosu a remarcă folosul precumpanitorie ce le-a datu acăsta dispusetiune in tempulu din urma; trebuie să observe inse, că prospectele de recoltă au loatu numai in septamanile dia

urma o fată favoritară, prin urmare necesitatea de a mai prolungi acăsta dispozițione provisoria a cadiu. Necesitatea acăstă, după parerea ministrului, a fostu decisiva atât pentru guvern care a inițiată acăsta dispozițione provisoria, căci și pentru legislativa care o aprobă.

Deci nu este tempul de a mai susține oportunitatea vamelor pentru importul la o nouă desbatere din caușa, că întrebarea despre innoirea său renunțarei alianței vamali, ce ne stă inainte, ne va dă ocazia de a dilucidă acăsta parte remarcabilă a politicel nostru vamal in conformitate cu tote interesele noastre națională-economice, și de a statorii rezultării definitive.

Procediindu din acăsta parere ministrul asecură pre domnulu interpelanțe, că după trecerea terminului statoritului in lege vamă de importu pentru grâne și fructe pastoișe va deveni ieră validă.

Deputatul I. Paezolay se declară nemulțamit cu responsul ministrului, pentru că importul de cereale străine, fără vama, va pagubi in cele trei luni dintău după seceră pre producențela indigenă, ceea ce va avea și asupră venitulor statului o influență daună, de aceea oratorul aru și dorit, că sistarea vamă de importu sa urmeze cu finea lui Octombrie a. tr. de ore-ce inainte de acel tempu nu eră de lipsă. (Aplausu în stângă). Oratorul este convins, că ministrul austriac care sătă vamă așteptându aprobaarea decursiva a legislativei o va putea reintroduce; de aceea se recomanda la încheierea de contracte cu vecinul o precauție.

Casă refusa cu 91 contra 90 voturi, de a loă la cunoștința responsulu ministrului. Acăsta a fostu o calamitate formă de-și nu păriculă pentru guvern, dară s'a reparatul incătu-va prin aceea, că majoritatea — unu număr dintre deacisti absenți intră în aceea in Casa — decise, că deocamdata nu voiesc să decida asupră intrebării, că cându sa se pună unu terminu pentru a discuta asupră responsului datu de ministru.

Acum eră sa urmeze desbaterea generală asupră convențiunei încheiate cu România in caușa drumurilor ferate; dară se nascu o discuție mai lungă, că sa sia o desbatere generală deosebită mai întâi asupră convențiunei, apoi asupră liniei Temisioră-Orsiovă care sta în stresă legătura cu junciunile române său deocamdata, sa sia numai un a desbatere generală asupră ambelor proiecte? In urma a rezultat, că sa sia ună desbatere generală separată pentru făcăre proiectu, in se oratorilor sa li sia permis, a vorbi din capulu locului asupră ambelor proiecte.

In desbaterea generală care urmă numai decătu, că primul orator, Iuliu Cuvantul referințele comisiunii centrali Polya. Densul espune in detaliu misiunea culturală, ce are sa urmeze Ungaria in orient și cătu de mare lipsă are Transilvania de unu sprinț energetic mai alesu in respectul mediulor de comunicare și de alte esigentă ale vîstiei moderne. In urma accentuării urgentă de a dă liniei noastre de feru prin junciunile loru cu liniele comunicării universale caea adeverata și rentabilitatea dorita.

Dupa referințele Polya posesc ministrul de comuniicări Zichy la mediul pentru a apăra proiectele. Si densul relevădă momentul culturalu alu afacerii din cestiu. Ambele tieri, Ungaria și România, au recunoscutu de multă necesitatea de a restabili o legă-

tura directă de drumuri ferate între ambele teritorii și de la 1868 s-au făcut negocieri în această privinție. Când România la anul 1873 a reșapucat circul negocierilor de atunci, guvernul să a grăbitu să intră în discuții, și din aceste rezultă convenția de fată. Junctiunea dela Temisiu s-a ales din cauza pentru că se pote clădi mai esti. Junctiunea la Ojtuzu costă 10, ceea dela pesula Buzelor 9 milioane, pre când junctiunea pre la Temisiu cere spese numai de $4\frac{1}{2}$ milioane. Treceându la linia Temisir-Orsiovă oratorul concede, ca o linia Aradu-Orsiovă e mai scurtă, totu-si ea se poate clădi numai pre spesele statului său cu garanția de interes sumptuoase, pre când linia Temisir-Orsiovă nu impune statului nici o sarcina. Fatia de petiție cunoscută a capitalei marturisesc ministrul, ca plănsorile cuprinse într'acea petiție suntu indreptatită în mare parte; guvernul și legislativul să voru să silintă de a face totu ce li va fi cu potenția pentru a aplana lucrul. Cu deosebire se exprime ministrul precesu, ca se va îngriji, că să se clădească localuri de depozite la tota intemplarea, și amintesc, ca drumul austriac de statu investează 8 milioane fl. pentru localuri de depozite. Oratorul atingendu si întrebarea tarifei dovedește, ca Budapesta are în respectul tarifelor o sorte mai favorabilă decât alte emporie de comerciu, și ca și tarifele diferențiale nu involvădă o deosebire atât de însemnată, după cum se presupune. Asiă face d. e. diferența la cereale, cându aceste se voru dregea dela Temisioră direct la Hamburg, fatia de transportul dela Temisioră până la Budapestă și de aci până la Hamburg — preste totu numai $4\frac{3}{4}$ cruceri, — relativ la Segedino 2, Debrecinu 3 și Bazias 6 cruceri. În fine dechiară Zichy, ca depozitele de mărfuri suntu cele mai probate medilice de a concentră comerțul în capitală. De altminterne oratorul acceptădă bucurosu proiectul de resoluție substanțialu de comisiunea centrală, care îndrumăda cu precizie pre guvern, de a face cele necesare în trebile depozitelor și tarifelor.

Dupa ministrul de comunicatiune veni Helfy la rendu și provocă prin atacurile sale contra politicei ce să urmatu la drumurile ferate o replica aspră din partea fostului ministru de comunicatiune László Tisza, care se semătă vătemato prin aluziunile lui Helfy. Cu această ocazie se încreză L. Tisza a dă un felu de program ministerial relativ la cladirile liniilor transilvane, care fu înse primiți cu o tacere semnificativă din partea camerei.

Acum se radica Col. Tisza și dice, ca densului i-a placut tare ceea ce a disu Polya despre missiunea culturală a Ungariei în orient, darea oratorului crede, ca din premisele lui Polya pote sa urmeze respingerea proiectelor, căci aceste proiecte numai închidă Ungariei calea spre oriente. La espunerile ministrului de comunicatiune relative la linia Aradu-Orsiovă respondă oratorul: Acăstă linia ce e dreptă cere mai mari spese decât Temisioră-Orsiovă, darea totuori ori cătă de esti vomu capetă acăstă linia din urmă, totu noi vomu solvi pentru ea un pretiu toamna inspaimantitoru, de că se va dă concesionea la linia de statu austriacă și nu de vomu îngrijit de o politica de tarifa care să corespunda intereselor tiei, pentru că acăstă este identică cu predarea întregu comerțului universal de transiție alături Ungariei la o societate străină ce nu respectă interesele Ungariei. Tisza este seriosă îngrijită, ca poterile cu bani cari stau la spatele drumului de statu și au Ungaria în bunăsările lor, voru astă la tempulu său medilice de a face iluzoria cladirea junctiunii pre la Temesiu. Cu unu cuventu: O legătăto de paralizătorie de puterea tiei că legea ce se va crea prin proiectu n'a mai cunoscută Ungaria până acum. Oratorul respinge cu resoluție proiectele substanțiale.

Orațiunea fu primită din partea opo-

sitionoi cu aplause vii, contra căroră dréptă nu s'a revoltat.

Preste totu partidă deákista se lasă în genere cu o disgostare în discuție și de aceea nu este destul de atentă nici la oratorii din sinul său. Asiă nu s'a ascultat cu destul interesu cuvenirea lui Maday.

In orma mai vorbescu L. Papp și Em. Vargits.

Budapestă 14 Iulie 1874. (Casăa reprezentantilor) In sedintă de astăzi se intrepusera mai mulți dintre deputații din secuime contră junctiunei la Temisiu. Secuii voiesc să aibă junctiunea pre la pasul Ojtuzu, care aru duce linia preste teritoriul lor. Pentru acăstă linia pledă primul orator Dr. Cseh într-o declamație de cinci patrăie de óra. De-si cătă mai multe pasagie din cuvenirele de mai nainte ale lui Ghyczy și de-si oratiunea sea la unele locuri devin amara și veementă, totu-si nu facă nici o impresiune; pre când cuvenirea densulă abia au fostu în sala la vr'o 40 deputați.

Auscatori numerosi avu Tavasz, care se dechiară că acceptădă proiectul de lege din cestiu, darea se luptă pentru interesele capitalei, alături comerciul este comerțul tiei. Între altele dechiară oratorul, ca oratorii cari afirmă, ca unu emporiu comercial nu se poate decréta, au totu dreptul, darea cu totu aceste nu se poate negă, ca unu emporiu comercial se poate și ruina prin o politica rea de tarife. O ilaritate provocă finea cuvenirei lui Tavasz, în care oratorul apela la bunul Dieu și la o recoltă binecuvantată, care să scape tiei de totu lipsele. Dupa Tavasz pledă Ios. Horváth că secuui totu pentru linia dela Ojtuzu.

Dupa acesti oratori se scăde ministrul de finanțe György și sală deschisă se impleiă de deputați. Oratorul nu-si începe cuvenirea cu fată senină și se poate observă acăstă desordere în totu decursul cuvenirei sele. La începutu intorcându-se cătă oratorii ce pledează pentru linia dela Ojtuzu arata, ca din cuvenirele lor se vede tare prevalență intereselor locali. Treceându la proiecte observă oratorul fatia de cei ce susțină, ca guvernul procede în cestiu junctiunilor române rapede, ca de căză în anul 1868 au îndrumat ambele case ale dietei prin o resoluție pre guvern, de a esoperă pre lângă alte multe linii și linia Temisioră-Orsiovă și junctiunea Brasov-Galati. În anul 1872 s'a facut o invoiéla cu linia Tisei și cu linia austriaca de statu pentru clădirea liniei Temisioră-Orsiovă, darea proiectul respectivu nu s'a luat la desbatere din partea camerei. Totu în acel tempu s'a încheiat cu guvernul României o conviție și s'a stabilitu într-o cam-data junctiunea pre la Orsiovă și la Vulcanu. Junctiunea pre la Temesiu s'a stabilitu pentru patru ani mai târziu și după acea s'a făcută amintire de cele-lalte linii. Relativ la linia ce duce preste Temesiu guvernul Ungariei a primit asupra-si deobligamentul de a provede și pre teritoriul român clădirea până la Ploiești și Buzău pre lângă garanția intereselor. Cu totu aceste camerele României respinsere convenția presupunându alte tendințe laterale. La sfîrșitul anului 1873 România reșapucă circul negocierilor și guvernul Ungariei, pentru a scăpa drumului ostic și tiei care trebuie să facă ceva pentru drumul ostic — acestu calcătă achileicu alu financiilor noastre — de perplesitate, guvernul, dice oratorul, trebuie să-si aduca amintă de resoluția parlamentului adusa înainte cu 6 ani și să nu lase că Ungaria să fie o pedeagă între media-nopțe și media-di, între resaritul și apusul Europei.

La imputarea ce se facă guvernului ce aru ceda unei presiuni ce provine dela consorțiu împromutului, respondă oratorul: Sa admitemu că acăstă este adeverat, totu-si presiunea relevată vine de a se consideră numai în linia a două, întrebarea principale remâne totu-dé-ună aaceea: Este junctiunea insasi bona și dréptă? De este junctiunea bona, pre-

siunea nu importă nimicu. Oratorul e de parere, ca ambele junctiuni suntu bune șiindu ca formă media părți din o linie a lumii și voru mediloci o legătură comercială favorabilă între media-di și media-nopțe, între apusul și resaritul. Linia Orsiovă va deschide chiar și pentru grănele Ungariei unu drum de esportu cătă mare preste Romană.

Dupa aceste dechiară ministrul de finanțe provocându-se la preistoria conviției mai susu atinsă, ca societatea drumurilor de feru austriace n'a eserat nici o presiune asupră resoluționilor guvernului, și indigădă, ca tratatul de fatia la tota intemplarea e mai favorabil decât celu încheiatu în anul 1872, în care s'a asigurat pre sém'a drumului de statu și linia Kiskind-Panciova. Unii au vedutu unu momentu de presiune și în impregiorarea, ca operațiunea de împromutu s'a amanat până la sfîrșit. S'a facută amintire, ca de prezentu este o prisosintă de bani în piațele de bani europene. Prisosintă de bani este înse unu isvoru de creditu numai pentru cei ce se bănuie de unu creditu bunu. Celor cu creditu derapenat pucinu le folosesc prisosintă de bani. Ce privesc în specie pre Ungaria, ea poate să reflecte numai la piața din London. Acolo amu contrasu înse de doi ani incă de căză trei împrumuturi: împromutul de 30, 54, și de 76 milioane și cum putem noi să pasim cu pretenții de împrumuturi înainte de a dă garantii despre soliditatea noastră. Mai întâi trebuie să arelăm Europei voința serioză, ca voim să ne regulăm bugetul, atunci ni se voru dă usori imprumuturi esti.

Treceându la tarifele diferențiale oratorul se îndoiescă, de suntu cerealele României asiă de esti, cătă să alunge cerealele Ungariei de pre piațele nordice său apusene chiar și la casul său i se voru să favorori pentru liniele până la Budapestă. Cualitatea celor din urmă sterge diferenția ce arn potă sa rezulte în privire la pretiu. Mai departe trebuie să considerăm, ca interesulu drumului de statu pretinde, că sa duca mărfuri iera indareto în România cea ce va fi spre folosulu Ungariei. Fără tarife diferențiale nu poate să susțee nici unu drum ferat mere și asiă o recompensa mare cătă se recere spre a ecuația pretiu de mărfuri pentru România și Ungaria nu poate să garanteze drumul de statu de locu, fără de a plăti acesta; cumva va prestă elu acesta numai pentru a face cerealele României capabile de concurență, nu va presupune nimeni seriosu. Oratorul ilustrădă acăstă acișoara prin urmatorul exemplu: Cine va tramite dela Orsiovă, punctul finalu alu liniei române la Ungaria, bucate pre drumulu de statu preste Pardubitz 80 miliori, diferența este asiă dă 60 miliori. Dintre aceste 60 miliori cedu pre teritoriul neungaro, — dela Marchegg până la Pardubitz — numai 45 miliori. Pentru a ecuația diferenția pretiu lui mărfui dela Orsiovă cu celu dela Budapestă, drumul de statu aru trebuie să transporte pre nimicu povara româna nu numai pre liniele Marchegg Pardubitz, ci aru trebuie să mai plătească inca 15 miliori.

La observarea ce va dechiară Ungaria României resbelulu, de că a estă nu va clădi în terminu de 4 ani linia până la Temisiu, respondă György, ca resbelu s'a escutu din cause mai neinsemnate. Autorulu observării de mai susu Helfy, insusi a indigătă, ca mai temporii său mai târziu voru obveni în oriente complicații de resbelu. În resbelu după datina se platescă și pește vechi. În fine recomandă proiectul spre primire.

Discursul

deputatului naționalu Petru Nemesiu rostito în adunarea deputaților Ungariei, în sedintă dela 18 iuliu a.c.

Onorata camera! În diu'a întâi a desbaterei generale asupră presentului proiectu de lege, adeca la începutul lunii curente, amu ajutu onoreea sa prezinte unu

proiectu de resoluție, privitoru la §-lu ce se află actualu în discuție speciale; de căză inse discuție generală a acestui § amu încheiatu atunci, cându d. dep. Dem. Bonciu presentatorul opiniunei separate, a spusu motivele acelei opiniuni separate credu, ca nu mai poate avea locu nici o revenire asupră proiectului meu de resoluție, din care cauza deci me să contenești de a me mai ocupă de elu. Unu lucru inse totu trebuie să observu, să acelă e, că: proiectul meu de resoluție a voită sa fiu unu avisu pentru procurarea să spunea in camera a datelor privitorie la lamurirea censului de 8 fl. 40 cr. stabilu în proiectul de lege; incătu camera la desbaterea acestei cestiuni, sa se afle în condițiile unei depline orientări, să astfelui să poată pronunță o resoluție basată pre date autentice. Speru dura, ca acestu avisu nu va ramane fără efectu, să ca d. ministrul de interne să va procură lamuririle necesare în acăstă cestiu, pre cari nu va intărzi a le comunica să cu adunarea.

Precum amu disu dici, proiectul meu de resoluție fiindu resuflatu de căză, nu me voiu ocupă de amenunțimile lui, ci voiu intră în motivarea emendamentului ce amu avutu onoreea sa asternu; ceru dura voi a on. camere pentru scurta espunere de motive ce voiu sa facu.

In emendamentul meu, dloru, amu espusu, ca mai nainte de 48 în Transilvania erau trei sojuri de dare să anume: darea pamentului, darea vitelor să darea capului; ca în acea ce privesc darea pamentului comunitățile erau distribuite în 4 categorii să anume: categoria I, care platea contribuție de 84 cr. v. a., cat. II, care platea 70 cr., cat. III, care platea 55 cr. și cat. IV, care platea 40 cr. v. a. Amu espusu mai departe, cumca pre basă a acestei proporții contribuționale, alegorii de cl. I. posedeau celu putiu 13, cei de cl. II. 15, cl. III și IV 18 jugere de pamentu, observându totu odata, ca în censulu de 8 fl. 40 cr. se cuprindea să darea vitelor. Amu arestatu apoi, cum prin catastrul introdusu la 1854, pamentul ne mai fiindu clasificat după cantitate, ci după calitate, contribuția pamentului s'a fipsat după proporția venitului curat alu aceluia să astfelui darea pamentului aratoru a fostu de 66 cr. și minimulu de 6 cr. iera la pamentul de cósă, clasandu-se după 5 calități, maximul contribuției a fostu de 54 cr. și minimulu de 28 cr. In fine amu pusu în evidenția să acea, ca după calculul generalu contribuție pamentului aratoru s'a ficsat la 49 cr. iera acea a pamentului de cósă la $75\frac{1}{2}$ cr. in care se cuprindea și provisinea desarcinarei pamentului.

In conformitate cu acestu calculu, resalta deci, ca cetățenii doritori de a se înrolă între alegorii pre basea censului de 8 fl. 40 cr. trebuia, că pre lângă provisinea desarcinarei pamentului, sa posiada celu putiu 10 jugere de pamentu aratoru și 5 jugere de pamentu de cósă, adeca tocmai atâtă, cătă posedau la 48 alegorii comunei de categoria II. De căză apoi eu, in emendamentul meu, cu cea mai mare ponderositate accentuându conservarea censului din 48, aflu de necesaru sa supunu criticei acea restricție injustă, prevăzută in actualul proiect de lege, in sensul cărei provisie desarcinarei pamentului aru fi sa se subtraga din condițiile censului de 8 fl. 40 cr.

Pentru a combate acăstă rea intenție și pentru a sustine emendamentul meu, gasesc de cuvintă mai înainte de totu a cită cătă-vă pasagie din motivarea dlui ministru. Iată ce se dice in decursul acelei motivări:

„Dela 48 incăce, ordinele ministeriale emise in ajunurile de alegeri, nu au prevăzut in censulu electoralu nici darea capului, nici provisinea desarcinarei pamentului.“

Mai departe se dice:

„Să fiindu ca scopulu esențialu alu acestei legi este acelă, de a conserva censulu stabilitu prin legile din 48 și prin usul urmatu de atunci până adă, n'amu potutu introduce nici o schimbare in censulu din Transilvania, ci a trebuitu sa dicu, ca in

censulu de 8 fl. 40 cr. nu este admisibila nici darea castigului personalu, nici provisiunea desarcinării pamentului."

Si acum'a fia-mi permis u. camera, a demonstra lipsa de fundumentu a acestei motivări.

Pentru acăsta inse, me gasescu necestatu a face óre-cari citatiuni din legi.

Sa vedem ce dice punctulu c) din § 4 art. II din legea transilvanéa, dela 1848? Iéta ce: „In comunele fára consiliu organizatu, se bucura de dreptulu electoralu toti acei cetatieni, cari conformu listeii contributiunali din an. c. 1848, platescu, afara de contributiunea personala, unu censu de celu patientu 8 fl.“

Acăsta lege dura indica lamurită, ca numai darea personala este inadmisibila in censulu de 8 fl. Sa vedem inse, déca acăsta dispositiune a legei fostau ea óre aplicata cu acuratetă de cătra guvernui si mai in urma de cătra ministeriu. In acăsta privintia normă de conduită atât a guvernului, cătu si a ministeriului, a fostu deliniata prin §. 10 totu din aceea-si lege, care insarcinase pre guvern cu executarea afacerilor electorale. Acestu § dice: „Guvernul este autorisatu sa puna in lucrare dispositiunea acestei legi, cu acea insarcinare, că sa medilocésca fára amanare conscriptiunea, respective alegerea membrilor indrepătati la votu, delaturandu tóte greutătile ce li s'aru opune, si aplicandu dispositiunile necesarie pentru sustienarea ordinei in decursulu alegerilor, pre lóngă tienera in evidenția a regulamentului precisat prin art. 5 din legea (Ungariei) dela 1848, intru cătu acel'a nu jignesci impregiurările si nu contrariéda spiritulu acestui § din lege, si astu-feliu in generalu se incheie cătu mai cu rendu tóte pregatirile pentru alegere.“

Aici se indica destulu de claru, ca guvernul regescu numai conscriptiunea, respective numai alegerea acelorui membri trebuie sa o esoperdie, cari practica dreptulu electoralu. Numai cu afacerile conscriptiunei respective a alegerei si cu sustienarea ordinei a fostu dura autorisatu guvernul regescu, iéra nici decum eu interpretarea dispositiunilor cuprinse in acestu articulu de lege.

Acum'a fia-mi permis, on. camera, sa aretu procederea guvernului regescu din 1848 si 1865. Guvernul din 1848 basatu pre § 10 din acăsta lege si-a si facutu datori'a in indeplinirea dispositiunilor privitorie la regulamentul alegerilor; mai de parte inse, — fia-i disu spre lauda — nu s'a intinsu; nu s'a amestecatu in nici unu felu de interpretare a legei, ceea ce nici se tiené de resortulu seu, ci s'a marginitu a pune in aplicare numai liter'a legei, respective a corespunde cu demnitate insarcinării a primitu. Pentru demonstrarea acesteia, apelediu la indrumările guvernului de atunci.

Nu totu astu-feliu a procedatu inse si guvernul dela 1865, atunci cându si a facutu dispositiunile pentru alegerea deputatilor din diet'a ultima, respective estraordinaria — a Transilvaniei. Cu deosebire inse nu s'a conformat detorintei la an. 1866, cându prin dispunerea datata in 10 Ianuariu acel'a-si anu, dice, ca: pre bas'a §-lui 10 articululu II din legea transilvanéa, cu vintele „darea capului“ din punctulu c) §. 4 alu acel'a-si legi suntu a se interpretă astu-feliu, ca de óre ce acea dare este inlocuita prin contributiunea pentru castig personalu, trebuie luata acăsta că basa de calculu; mai de parte dice ca trebuie desconsiderate tóte dispositiunile sistemului contributiunalu de atunci, respective trebuesc eschise din censu specile de dare introduce prin catastru, precum si provisiunea pentru desarcinarea pamentului; prin acestu faptu deci, guvernul respectivu a trecutu preste limitele insarcinării primite la 48. Si ministeriulu de interne a crediutu, ca pote sa sustiena acăsta procedere ilegalu, prin autorisatiunea cuprinsa in § 3 din articululu 43 a legei din 1868, privitoriu la unionea Transilvaniei. Dara permitam'se, On. camera, a ceti si acestu paragrafu (citesce): „Art. II din legea provisoria dela 48 adusa in Clusiu, prin care se stabilesce demarsi'a

cetatiilor de pre teritoriul Transilvaniei fatia cu alegerile de deputati, remane in vigore, pâna la alta dispositiune, ce legislatiunea va gasi de cuviintia.“

Totu acele afaceri, cari pre bas'a ordinului guvernialu din 10 Ianuariu 1866 si in sensulu §-lui 10 din art. II alu amintitei legi, au fostu rezervate pentru guvernul regescu din Transilvan'a, de atunci incoce au intratu in sfer'a de competitia a ministeriului de interne.

On. camera! Eu asiá credu, ca de óre-ce in acestu §. s'a facutu provocare la art. II §. 10 din legea dela 48, déca guvernul din 66 aru si facutu o ilegalitate, prin interpretarea legei, acăsta dispositiune numai intru atât a are sensu, intru cătu se pote esplică din § 10, ca adeca afacerile electorale suntu rezervate chisuintei ministeriului de interne. Dara on. camera, voi merge mai departe, si déca aceste argumente n'aru fi satisfacatorie, me voi provocă la legea de contributiune din 1868. In acăsta lege, dloru, provisiunea desarcinării este admisa pretotindenea in cadrulu contributiunei directe si numai pentru oficiale de compatibilitate esista acea deosebire, ca din acăsta provisiune căteva percente, parmezi 30%, se inscriu pre sém'a fondului desarcinării pamentului, precum se inscriu 9% si din darea pamentului. Aceasta inca este dura unu argumentu, care nu justifica de locu eschiderea provisiunei desarcinării pamentului din censulu electoralu.

On. camera! Vreu sa punu in evidenția inca o impregiurare, si anume, ca §. de fatia, asiá precum esiste, se afla in contradicere cu celelalte dispositiuni din acestu capitulu de lege, de óre-ce punctulu b) din §. 3 déca mi aducu bine aminte, dice: ca dreptulu electoralu provine numai din o asiá proprietate de pamentu, a cărei dare se plasesce dupa unu venitul curatul de 16 fl. Si aici, dloru, de-si dreptulu electoralu nu e basatu pre censulu de contributiune, dura tóta intemplarea e basatu pre darea directa a pamentului, din care nu e nici vorba că sa se pote subtrage provisiunea desarcinării pamentului.

Mai de parte dloru, déca mi aducu bine aminte, punctele b) si c) din §. 6 vorbescu despre darea directa ce provine din venitulu curatul alu pamentului si capitalului, aici apoi ierasi nu e subtrasa provisiunea desarcinării pamentului. Iéra §. 7 este basatu toémai pre darea veniturilor si in acăsta, dupa cum se scie, se cuprinde si darea castigului personalu. Aici dura merge multu mai de parte dispositiunea legei, intru cătu adeca admite de basa pentru dreptulu electoralu nu numai provisiunea desarcinării pamentului, dura si darea castigului personalu.

Prin aceste deci, on. camera, credu ca amu demonstrat, ca emendamentul meu este pentru conservarea dispositiunilor legei din 48, iéra nu pentru restrictiunea său adaugerea acelor'a. Eu ceru numai interpretarea corecta a legei. Deci, dupa ce prin espunerile facute credu a fi demonstrat in dejunsu, ca parea desarcinării pamentului nu pote fi subtrasa din cadrulu censului electoralu, amu onórea a recomandă on. camera emendamenlulu meu spre admitere.

DISCURSULU

deputatului națiunale Georgiu Popu, rostitu in camer'a Ungariei, la 12 Iuliu.

Onorata Camera! Anticipandu declaratiunea, ea apartiene numerului acelor'a, cari pretindu sufragiula universalu; acum'a, dupa ce on. majoritate a avut gentileta de a respinge emendamentul nostru asternutu in acăsta privintia, statu mie cătu si colegilor meu de principiu, nu ni remâne alt'a de facutu, decătu sa urmămu exemplul acelui nenoroçit, care vediendu-si cas'a ardiendu, caută sa scape macar unele lucruri de furi'a elementului. Asiá si noi trebuie sa ne multiamu a scăpă din bunurile pericolită ale libertăti, egalitathei si fraternitatei — macar atât'a, cătu ni e posibilu, respective cătu ni permitu affectionile liberale ale onor. majorităti.

Marturisescu, on. adunare, ca redicandu-mi vocea, nu suntu cu totulu parazit de sperantia, de-si 'omi este pre bine cunoscuta positiunea ocupata de partid'a deksista fatia cu caus'a ce pledediu. Acăsta sperantia o nutrescu, fiindu ca desbaterile publice ale camerei au de scopu capacitatea reciproca: din care causa me mag-lescu en presupunerem, ca fatia de adeveru va deveni — pote — capacitatibila si on. majoritate.

Notrescu dicu acăsta sperantia, fiindu ca o parte a majoritatice ce a votat luarea in consideratiune a protectului de lege pusu in desbatere, se numesce pre sine partida liberala deakiana, iera cecalalta parte — de ultra-liberalice ce — i face chiaru opositiune celei dintâi; ergo asemenea majoritate trebuie fára indoilea sa fie — liberala.

On. Camera! Ambele partide si au de baza — legile dela 1848, va sa dica: „magna charta“ a Ungariei. Așceptu dura, că déca la desbaterea generala nu, celu putienu acum la desbaterea speciala d-lor sa dea probe de liberalism, prin óre-cari concessiuni. La casu contrario, pre lóngă tóta bunavoint'a ce amu, voi si pusu in neplacut'a positiune de a me indoii despre respectivu, ce d-lor pôrta fatia cu legile din 1848.

Premitendu aceste, voi intră acum in desvoltarea cestiunie, care m'a indemnătu sa iau cuvintul; si-o facu acăsta in consientia dreptului si detorintei mele de deputatu, justificandu-mi totodata sinceritatea si franchet'a cu vechiul proverbu latinu: „Veritas odiorum odium parit — non si fuerit nonnisi militavit.“

Ceru dura indulgentia on. Camere.

D-vostra, dloru deputati, — si aici me adresediu cătra toti deputatii de naționalitate magiara, fára deosebire de partida, — d-vostra, dicu, atribuiti unui cu Transilvan'a unu mare pondu, o mare valore; si en acăsta o eslu de unu ce forte naturalu, căci Transilvan'a pentru statul magiar este punctulu său positiunea archimedica. Dara voi merge mai de parte si voi dice, ca eu, că deputatu român, aprobu chiaru acăsta afectiune a d-vostra fatia cu Transilvan'a. Si de óre-ce sórtea ne-a impreunat aici in acăsta tiéra, pre care o numim si o consideram de bon'a nostra patria, apoi gasescu de nimeritu resunetul poetului laureatu magiaru, care d'ce, ca aici trebuie sa traimu si sa murim (it éned halnod kell!) in gasescu de nimerito, dicu, de-si sericitulu intru amintire poetu nu face nici o omintire despre noi, români; acăsta lacuna inse a completat'o in dejunsu laureatulu nostru poetu, prin eternale accente ale devoutamentului seu: „De n'a perit Românu rându órdele barbare“ etc., care e forte identic cu resunetul laureatului poetu magiaru.

In uniunea Transilvaniei, precom dicu, eu n'asuu vedé nici unu pericolu, déca acestu acto salutariu aru si executat cu loialitate si conscientiositate. Sa vedem inse, onor. camera, cum s'a executat unionea? cum s'a resolvită acăsta cestiune, căreia eo din parte-mi, i atribuescu o ponderositate insemnată?

Resultatul acestei intrebări — credu ca nu este strainu nici unui a dintre onorabili mei colegi. Deci pentru a nu abusat de indulgentia onoratei camere, voi spune, nomai atât'a ca executarea uniunii Transilvaniei consiste puru si simplu in traducerea pre unguria a epocii absolutismului inaugurat de Bach. Acolo suntu anume si pâna adi legile straine; acolo e asiá numitulu „Gewalt Massregelung“; acolo suntu gendarmi, si in fine acolo suntu financii — imbracati in atile unguresc! Deosebirea e numai aceea, ca astazi hesarii bachiani, beamterii cehi, boemi si cei-lalți venetici suntu inlocuiti prin indigeni, cu deosebire inse prin — magari. Si fiindu ca vorb'a nasce vorba, apoi permita-mi-se, on. camera, a reimprespetă aici o curiositate, pre care nu o potu uită.

Anume, pre cându cu ocazia desbaterei bogatului din an. 1872, se posese pre tapetu cestiunea desfintării gendarmilor, unul dintre dñii deputati transilvaneni nu s'a slisit a pleda pentru man-

tenerea acelei institutiuni, basandu si pledarea pre argumentulu, ca sustienerea ei este imperios reclamata de cătra interesul generalu, cu deosebire in Transilvan'a, unde poporul si aici a facutu alusiune mai multa la români — nu are destulu de lamurita notiune despre conceptul dreptului de proprietate! Astă dura sustienerea gendarmilor e necesaria, pentru a impune poporului prin boienele lor.

Presied. Ve rogn, dle deputatu binevoiti a ve fiind in limitele cestiunie.

G. Popu. Voiu numai sa-mi justificu parerea prin argumente.

Presied. Mi se pare insa, ca mergeli pre de parte cu argumentele.

G. Popu. Voiu si fôte scurtu. De altintre ceea ce vorbescu nu cade afară din limitele cestiunie. In fata acestei argumentatiuni a dñii deputatu respectivu, dati-mi voia dloru, sa-mi esprimu desprobarea si indignatiunea chiaru. Admitendu inse totusi, ca români din Transilvan'a n'aru posiede o dosa destulu de mare din cuno-cintia dreptului de proprietate, eu credu ca pentru luminarea loru nu baionetele gendarmilor, ci alte institutiuni culturale patriotice aru si menite sa se introduca. Sustien dloru, ca banii cheltuiti cu gendarmeria si garda financiară, déca s'aru intrebuita pentru educatiunea poporului, aru produce unu rezultat multu mai imbucu a'ori pentru salutea si ordinea publica, decătu baionetele acelor'a. — (Aprobări n'ștărg'a.) De altintre acușările de comunism, asverite cu nedemnitate in fata românilor de cătra dñu deputatu baronu, le respingu inca odata si le declaro de inventiuni malitiose. Me provoca in astă privintia la guvernul actualu, precum si la fostulu comisarul regescu Emanuil conte de Pechy, pre care l'a costat multa truda aperarea poporului in contra pretensiunilor nefundate ale aristocratiei!

On. camera! Suntu 26 ani dejă, de cându s'a decretat unirea Transilvaniei, căreia dreptu schimbă pentru sacrificarea autonomiei sale, i s'au promis beneficiile egalitathei si ale fraternitathei. Este adeverato, ca acăsta unire s'a inaugurat fára convoarea si participarea majoritatice poporului ce locuiesce acea tiéra, dura nu mai putien este adeverato, ca ea s'a inaugurat de cătra nisces barbati de statu de o memoria ilustra, cari inso-nau avut sericeirea de a si succedati de nisces stranepoti demnt si horoi pentru executarea cuvinicioasa a maretigului actu, inceputu de densii.

Spre ocăr'a si profanarea uniei, actualii nostri barbati de statu, inca totu mai sustieno proverbialul estrawerst pentru Irlanda statului magiaru, care este — Transilvan'a nenorocita!

Polticii actualitatice sustieno, ca regularea relatiilor diu Transilvan'a este o necessitate urgentă si imperios reclamata. Incercarea inse ni-a dovedit chiaru la primul pasu, ca acăsta regularare de relatiuni, este strategema contr'a românilor. Caci — ce alt'a poate sa fie sustienerea acelui censu deosebitu, ce si are sorginta in feudalismu, si care este o durerosă palma pentru libertate, egalitate si fraternitate? cine óre vorb senti mai multu eschiderea loru dela beneficiul dreptului electoralu restrensu prin acel censu: români, cari facu unu milion si jumetate, siu magiarii, cari de abia facu o neconsiderabila minoritate? Si cându apostrofam pentru acăsta pre bunii nostri politici, domniele loru fára tóta sba'a ni respondu, ca in Transilvan'a suntu eu totulu alte relatiuni, pentru care legea electorală a Ungariei nu e aplicabila, nici este utilă!

Sermana Transilvanial! Si deputatii tei suferă cu pacientia platonica lovirea ce ti se aduce prin dispositiunile ce ti se decretă!

Ei, din partea mea apelediu la domniele loru in cauza acelei nefericite tieri si i conjuru pre consientia detoriei loru: sa nu suferă nedreptatea ce amenintă pre bata Transilvania, ci sa se radice cu totu intru aperarea ei, déca nu vorb sa adverésca insisi acea assertiune respândita, ca domniele loru, cându li se adresă

vre-unu alegatoriu cu vre-o afacere, se colorosesc de elu cu cuvintele, ca: „la alegere ni-am refotu socotelele cu totul! (Aprobare in stâng'a)

Dupa aceste, on. Camera, declaru, ca aderdiu in totalu la emandamentulu dui dep. Cosm'a, pentru motivele esprimate intr'ensu. (Aprobari in steng'a). Dloru! De ore-ce relatiile de proprietate si preste totu — tote raporturile Transilvaniei suvit identice cu ale Ungariei, eu nu vedu nici o cauza pentru introducerea unui censu nou in acea parte a statului; rogu daru pre on. camera, sa primesca acestu emendamentu, alu căruia rezultate voru fi cea mai solida garantie pentru unire, pre cându din contra ins'a-si on. camera se va face culpabila de cea mai mare agitatiune contr'a ei. — Dlu baronu G. Kemény, a disu, ca in Transilvani'a dreptulu electoralu nu este impreunat cu vre-o mare greutate; dura l'asuu rogă pre dlu deputatu, care se vede a portă mare interesu fatia de Transilvani'a, sa bine-voiesca a-mi explică si mie, care a fostu cauza, ca la 48 s'a sustienutu sistem'a electoralu basata pre sunuri? Că sa ve dispensediu inse de ostenel'a responsului, ve voiu areta eu, dle deputatu, ca fără de acesta sistema, numai cu dispositiunea prevediuta in aceea lege, s'aru fi gasit — spre rusinea egalitatii si a fraternitatii, pre cari le accentuati atât de desu, — s'aru fi gasit, dicu, comune, bă chiaru si cercuri intregi, cari n'aru fi fostu in stare sa deo nici — nu singuru alegatoriu!

Nu potu trece cu vederea de a nu responde căte-va cuvinte si dlu deputatu Dem. Bonciu, si acestu respunsu consiste in aceea, ca: deputatulu in numele unui popor nu trebuie cersit, dura trebuie pretinsu! Nu vréu sa tragu cătu-si de potien la indoiela semtiemintele patriotice si bunele intențiuni ale on. colegu, cându a venit sa apere dreptulu asiā numitei „misera plebs“ din Transilvani'a; sustienutu inse, ca in numele aceluui popor, carele are dreptori, nu este nici deo demnu sa cersitorim, ci trebuie sa pretindemu.

Asiu avea căte-va cuvinte si la adres'a dlu ministru de interne; aceste inse, declaru ca i le adresediu fără nici o sperantie, de ore-ce m'au ingrozit cuvintele din „Hou“ dela 7 Iuliu, care, descrindu desbaterile Camerei, incheia astu-feliu: „ministrul Szapáry, că totu-deun'a asiā si astadi a fostu celu mai impozant, celu mai puternic facia cu nationalitatilitate.“

Sa me ierte inse si „Hou“, si dlu ministru de interne, eu din partea mea, dupa ce cu totii scim, cătu suntu de slabe nationalitatatile in Ungari'a, nu vedu nici o veritate deosebita in imposanti'a dlu ministru facia cu nisice slabanogi! (Intrerumperi din partea dréptă: ho ho!) Cu tote acestea voiu riscă o rogar, si aceea este: ca dlu ministru de externe sa-si aproipredie propunerea dlu Cosm'a, fiindu securu, ca atunci va castigă unu terenu multu mai imposantu, multu mai puternic facia cu nationalitatatile si facia cu pretinsele agitatiuni.

Nu potu termină, dloru, fără a-mi reaminti si cuvintele on. deputatu alu Debrecinului, Coloman Tisza, rostite mai alalta-ieri, de-si dsea a retractatu multu dintr'ensele, cându mai tardiu a venit sa declaru, ca n'a avutu intențiunea de a-si lăua aerul amenintiatoriolui facia de nationalitatili. Dara ori si cum aru fi acels'a retractare, astăa remane necontestabilu, ca discursulu dlu deputatu a avutu unu resunetu detunatoriu, si — dsea nu va juă in nume de reu, deca eu i voiu responde cu cuvintele proverbului latinu: „Cantat vacuus coram latrone viator,“ — ceea ce insémna, ca Transilvanenii, atunci, cându prin dispositiunea acestei legi electorale nu numai sate, dura cercuri intregi suntu despionate de dreptulu electoralu, — nu au de ce sa se mai temă! (o vóce: nu e adeverata!) Eu credu ca este asiā.

In fine, On. Camera, nu-mi potu nătă detori'a, de a esprime sincer'a mea multiamita si recunoscintia pre onoratului

deputatu Ludovicu Moesáry, pentru patriotic'a spesere a principiilor de libertate egalitate si fraternitate, cari compunu bas'a legilor din 48, si cari astadi se astă atât de amenintiate! rogu pre dlu deputatu Moesáry, sa nu se lasse nici pre viitoru a se seduce de politic'a insultătoria si tactic'a nelioiala, cu care ne intalnimu in impregiurările de facia. In numele tuturor nationalitatioru nedreptatate de pre teritoriul coronei St-lui Stefan votediu, dura inca odata multiamita si recunoscintia dui Moesáry, aprigului si desinteresatului aperotoriu alu causei loru! (Aprobari in stâng'a)

Din trei scaune

In lun'a lui Iuliu 1874.

Dle redactoru! Arare ori amu vediutu sa se fi scrisu din acestu tienotu in „Tel. Rom.“ seu in celelalte diuinie române ce-va despre relatiile si vieti'a românilor din Treiscaune, cari au sufertu atât de multu prin vicisitudinile temporilor si a căroru existintia a fostu si este inca si astadi tare amerintiata de pericolii perirei. Din tote părțile Transilvaniei se potu cesti corespondintie diferte in diuarele noastre despre starea poporului, care in unele privintie si pre unele locuri este chiaru si multiemitoria, pentru ca conduceriori lui nu-si punu mânila in sinu acceptandu tote dela bunavointia sortiei. Cu totul astu-feliu s'a lucrul in Treiscaune. Romanii de pre aici cari aru poté promovă cauza poporului, suntu indiferenti, că si cându acesta parte din poporul român, atât de amerintiata cu cuitop're totale, aru si cei mai fericiți omeni de pre lume. Pentru a face cunoscute on. publicu român in cătu-va sorteia românilor din secuime, 'mi iau libertate cu permisiunea on. redactiuni a scrie vre-o căte-va sire.

Déca romanii din Tni'a au fostu expusi atacurilor grele si continue ce li se facu din partea natiunilor conlocuitoare, si au avutu de a indură suferintie amare in decursulu temporilor, apoi intr'adeveru romanii din Treiscaune (háromszék) au simtitu tote aceste in mesur'a cu multu mai mare, pentru ca densii fiindu intr'o disproportionu cu elementulu secuiescu precumpanitoria suntu mai greu amerintiati de pericolulu desnationalisarei, că ori unde. Cu mare greutate scapă române din acestu tienotu de cursele ce le intindeau pre totu dlu'a secuie, cari astadi in fanatismulu loru nationalu pre românii nici nu-lu considera de omu. Intre atari impregiurări nefavoritorie cine se va miră, vediendu, ca afara de vro-cale-va comune situate pre la pôlele muntilor la frontier'a Moldovei si României ai căroru locuitori au intretinutu că economi de vite unu raportu continuu cu românilii invecinati, in celealte comune cu locuitori români nu mai audi pre nimene vorbindu limb'a româna. Ba acesti români nenorociti au perduto afara de limb'a loru portulu si datinele românesci, cari ii mai legau de trupin'a loru naționale. Unicul scutu ce a scapatu pre români de adi pâna acum in vitregitatea vremilor a fostu fără indoiela biserică, care de lipsea români de multu erau absorbiti de neamul secuiescu. Religiunea identificandu-se cu nationalitatea a conservatu pre cea din urma si astu-feliu a scapatu e parte de români din nașregiul vremilor trecute, inse acum se nasce intrebarea, ca mai puté-se voru sustine români că atari numai prin ajutoriul bisericiei, care fu ancor'a loru de scapare pâna in tempurile noastre?

Nu se cere astă agerime pentru a responde la acesta intrebare, fiindu ca chiaru presente este in stare a ne spune adeverulu. Adeverala legatura ce tiene pre unu popor legatu strenu de trupin'a sea originala este limb'a. Déca generatiunea cea nouă, tenerimea, care trebuie sa fă sperantia venitoriu, vorbesce numai limb'a magiara si adoptează cultur'a si datinele conlocitorilor sei precumpanitori — mai considerandu si

impregiurarea, ca atari omeni la casatoria nu prea facu distingere de religiune, prin urmare se sporescu casatorile miste — atunci din aceste premise nu potem veni la astă conclusiune, decătu ca numerul românilor in locu de a spori seu de a stă celu putien in statu quo, incetul inceputu va scăde, pâna ce cu templu se va stinge cu totul elementulu român in părțile acestea. Una exemplu tristu ne dă comun'a „Cernatolu inferioru.“ Cele 180—200 susete din treis'a, cari se tienu de acesta parochia si suntu imprasciate in 9 filii, nu suntu cascigate prin proselitismulu preotilor nostri, ci au trebuita sa provina din o tulpina mai mare, a cărei ramuri poté chiaru acoperă mlăditiile cele tinere ale poporului conlocitoriu.

Din aceste impregiurări ce putem deduce alt'a decătu necesitatea de a veni intr'ajutoriu acestui popor pornit u cu pasi rapedi pre calea desnationalisarei. Unu atare sprigini siguru va fi scolă, de acea sa ridicăm scole si sa punem invictatori qualificati cari sa crăsca tenele generationi române in limb'a loru materna sa le scape astu-feliu de perirea loru intr'unu elementu străinu.

Vorbindu de scole me marginescu la cele din Treiscaune, unde este tractulu păsesu si sa vedem in ce stare se află. De exemplu sa considerăm scola din Breicu si sa concludem de aci la celealte. Marturisescu ca nu amu intențiune de a vătemă pre nimene, ci voiu fi obiectiv si voiu grație adeverulu, pentru că cunoscendu-ne erorile sa le indreptăm. Trebuie sa premitu, ca comuna biserică din opidulu Breicu astău dupa numru cătu si dupa starea poporului ocupă locul primu in intregu ppiatulu si dela acesta va cere ori si cine cu dreptu mai multu că dela ori care alt'a din tractu. Déca amu cunoscute de o parte ca desvoltarea românilor de aici a fostu impedeata prin elementulu precumpanitoriu secuiescu, numai putien trebuie sa recunoscem de alta parte si adeverulu accentuatu de unu corespondinte in „Tel. Rom“, ca „noi (români) suntem cauza principale a relelor cari bantue poporul nostru si anume: neunirea, certele si imparechiarile noastre.“

Intelligentia laica n'a fostu nici odata in opidulu Breicu, cu tote ca poporul s'a bucurat de o bunastare ore care. Preoti au fostu totu-déon'a doi, déca nu mai multi si totu n'a fostu cine sa indemne pre parinti sa-si dee copiii la scoli mai inalte, feori preotilor s'a facutu preotii, ai economilor economi. Si apoi fericiu-s'a ore biserică si scola acestui popor blandu si religiosu, cându certele si desbinările, cangren'a ce rōde la inim'a poporului, au fostu totu-déon'a la ordinea dilei si au paralisatu progresulu. Biserica si scola nu-si poté capeta dotatiunea fiindu ca administratiunea nu este prompta si indiferentismulu la culme. Si apoi nu-ti vine sa te mai miri déca in cele 2 clase din Breicu la esemenu nu erau decătu la 15 copiii. Sunto ordinatiuni consistoriali stricte cari atrag tota atențiunea inspectorilor districtuali de scole confesionali asupra frecuentării regulate a scolelor; s'a prescris pentru cei absenti pedepse in bani cari au sa incurga la fondurile scolare, eu inse nu soiu, ba afirmu, ca acesta afara de Covasna nu s'a practisau nicairi in tractu si dieu e tristu, dura numerulu absentilor celor multi oru si maritu in modo considerabilu fondulu scolaru. A retacea atâtea si atâtea intemplieri de atare natura, nu va face nimenui nici unu servitio, din contra a le condamnă — nu mai putien credu — este datori'a imperativa a fia-cărui omu ce se interesă cătu de putien de binele comunu.

In fine 'mi iau libertate a atrage atențiunea dloru preoti si invictatori din acestu tractu, sa se nesuiesc a capacitatea poporului de insintiarea unor scoli capitale si in tractulu Trei-seauneloru, unde trebuinta loru din causele mai susu aretate este astă de semita. Sa se dis-

cuteze acesta cestiu in sinodulu protopresbiteralu si sa se ia mesurile necesare pentru realizarea acestui scopu salutaru. „Viribus unitis“ si vomu invinge toti obstaculii. — X.

Spre orientare.

Atragemu atenționea domnilor membrii doritori a calatori la adunarea generale in Dev'a, cumea, dupa o incunoscintiare primita in momentele acestea, directiunea gen. a calei ferate I transilvane, in cerculariul se', datu către ampliati subalterni, a dispusu estradarea de $\frac{1}{2}$ biletu la plecare, iera ceealalta jumetate, se va resumperă la reinternarea din Dev'a, prin urmare, ca nu va trebui sa se solvesca la plecare într'g'a taxa, ci numai jumetate si asiā si la reintorcere iera numai jumetate.

Sabiul in 29 Iuliu 1874.

I. V. Russu,
secret. II.

Varietati.

* * Convocare. Reuniunea invictatorilor poporali din comitatele — Uedor'a-Zarandu si din scaunul Orastiei va tienă in 3 Augustu st. nou a. c. la 9 ore inainte de amedi adunare generale in localitatele preparandie de statu din Dev'a, la care adunare invită cu tota onoreea pre membrii reuniunei numite.

Dev'a in 20 Iuniu 1874.

Din insarcinarea presedintelui.

Nicolau Adorján,

* * Archiducele Albrecht este intempiat de „Mosk. Ztg.“ cu unu articulu inceputoriu care deduce din mai multe impregiurări armonia eea perfecta intra Vien'a si Petersburg in cestiuca orientului:

* * Doi consilieri ministeriali P. Gönczi si L. Hegedüs au cercetatul Teresianul de aici, cu densii mai era archiologul Henselmann care facu o excursiune la Hunedóra.

* * Tempulu. De Sambata sufla unu ventu secu putericu, carele impedeaca vegetatiunea, Dumineas să'r speră omulu ca va plouă putien. Partialu au si plouat in apropiarea muntilor. O parte considerabila de campuri ascăpta sa li se stempere setea, in speciale campurile pre cari se află cucuruze si vii. Fenurile au esită forte bune mai in tote părțile.

Nr. 84/1874.

Concursu.

La scola comercială si reală impreunata cu gimnasiul publicu român gr. or. din Brasovu devenindu vacante trei posturi pr fesorale se esere pentru ocuparea loru concursu cu terminulu pâna la 20 Augustu (1 Septembrie) a. c. si anume :

1 postulu de profesor pentru limb'a si literatur'a magiara;

2 postulu de profesor pentru chimia si istoria naturală;

3 postulu de profesor pentru matematica si fizica.

Competitorii se binevoiesc a se adresă către subscrisea esoria scolară pâna la terminulu așteptu asternându pre lângă petiliune si actele, prin care se dovedescă : a) ca suntu de nationalitate româna si de religiune ort. resaritena; b) ca au conduitu morală si politica buna; c) ca suntu sanatosi; d) ca au calificatiunea receruta pentru postulu la care concurredio. — La dejudecare calificatiunei servește ca cinoxura statutului organizicu alu metropoliei române ort. res. din Ungari'a si Transilvani'a si reglementul archidiocesanu pentru esaminarea profesorilor dela scolele secundare române confesionale.

Salariulu anualu impreunat cu fia care din aceste posturi este de 800 fl. v. a., prospectu de inaintare si dreptu de pensionare.

Celu alesu de profesor servește anul primu de proba, iera dupa acela se intaresce că profesor definitivu nu mai déca va fi depusu esamenoulu de profesura prescris.

Brasovu 1/13 Iuliu 1874.

Eforia scolelor centrale
(1-3) române ort. res.